

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Septimvm. De nomine & existimatione quam Societati contulit rara
in omni genere & exercitatione doctrina, quà expressa verbo, quà scripto
consignata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

illis inter se positis atque complexis non tantum non interire Societatem, sed ad suam hominumque salutem omnium magis semper & magis conualescere necessum est.

CAPVT SEPTIMVM.

De nomine & existimatione quam Societati contulit rara in omni genere & exercitatione doctrina, quæ expressa verbo, quæ scripto consignata.

F Vere qui dicerent, posteaquam ingressa est in orbem sapientia, ab eo excessisse virtutem; quod illæ nimirum moribus inter se animif- que contrariæ, vnâ viuere non possent: cum simplicitate gauderet virtus; cautâ verò argutâque prudentiâ, & illâ quidem non minus in agendo ver- futâ, quàm in cognoscendo versatâ, sapientia teneretur: quod illa inermis esset & nuda, hæc & phalerata & armata; subesse illa & pati, agere hæc & præesse contenderet. Verum nã illi mihi, quicumque ita censuerunt, & ignorasse virtutem videntur, & non agnouisse sapientiam; nisi forte in- certis animi abiectioem pro virtute, arrogantis autem ingenij ostentatio- nem pro sapientiâ coluere. Quod sanè quàm sit vtriq; iniurium, quis non videt? quid enim aut fortius virtute, aut potentius est sapientiâ atque do- ctrinâ? Virum virtus, hominem sapientia, vtraque similem Deo facit.

Falsò cre- dita do- ctrina ad- uersa vir- tuti:

vni cum alterâ bene conuenit.

Societatis doctrina probatur.

Ignatij doctrina,

Fabulosam suam Palladem armavit virtute Iupiter, & sapientiâ de- corauit; at certius & veriùs Societati suæ, quam contra impietatem & ignorantiam Deus eduxit, sociam tot fortissimis ordinibus legionem, de vtrâque prospexit. Ponite ante oculos vnumquemque eorum, quos Societatis huius quosdam quasi primipilos agnoscimus. Vultis incipiam ab Ignatio? vultis post stabilitam propagatamque & optimis discipli- nis institutam Societatem, ab iis ipsis qui instituerunt eam? Quibus tandem adminiculis, nisi doctrinæ prudentiæque singularis, adiutus Ignatius ea conscripsit non tantum argumenta virtutis, sed Philosophiæ plusquam Platoniciæ documenta, sed Reipubl. ab se ordinatæ instituta tam plena, tam perfecta, vt eadem admirentur etiam .ij qui non amant? Scio equidem, illum etiam tum rudem litterarum, cum de Sanctissimâ Trinitate commentaretur subtilissima quædam atque certissima, non suâ tunc, sed cælesti vsum sapientiâ fuisse: non ignoro, cum exararet sublimes iuxta ac pijs commentationes, quæ spiritualia Exercitia nuncupauit, adstitisse illi, magistræ dictantis habitu, MARIAM ipsam sa- pientiæ matrem: fateor, eiusdem præcipientis auxilio conceptas ab Ignatio, traditasque litteris, nouas illas, nec tamen nisi malè sentientibus odiosas Societatis Constitutiones: nego tamen hæc detrahere quidquam ei posse de opinione etiam humanæ ac naturalis scientiæ atque doctrinæ; nisi quis fortè aut Angelicum Thomam, aut Seraphicum Bonauentu- ram, minus eruditos fuisse contendat, ex eo quod omnem propè, quam habuere, sapientiam hausere de cælo; atque adeò vitio vertere discipulo velit, sub optimis cum maximisque præceptoribus profecisse ad institu- tionem

tionem vsuque doctrinæ. Fuit ergo, post exhaustos mirâ constantiâ multorum annorum in studiis labores, Magister ac Doctor, post rigidissimum examen, à Sorbonâ renuntiatus Ignatius. nec tantum inde tamen apud æquos æstimatores, quantum à scriptis suis nomen retulit sapientiæ conlummata. Quid? Petri Fabri, Francisci Xaverij, Iacobi Lainez, Alphonsi Salmeronis, Claudij Iaij, quam Asia & Europa suscepit, commissam cum barbaris & hæreticis, inanem fuisse doctrinam arbitramur? omitto reliquos: sunt enim omnes pares propemodum inter se. Canisium verò si quis roget, quid egerit, quid scripserit in liberandâ ab erroribus Ecclesiâ, si quis item reliquos eiusdem consilij socios, Antonium Possëuinum, Iacobum Gretserum, Gregorium à Valentia, Edmundum Campianum, Nicolaum Serrarium, Martinum Becanum, Petrum Cottonum, Carolum Scribanium, Ludouicum Richeomum, Iacobum Salianum, & ceteros sine numero, ac præsertim Robertum Bellarminum, qui in hoc maximè controuersò scribendi genere scientiam vnus omnium videtur assecutus; hos, inquam, omnes si quis interroget, quid agendo, quid scribendo secuti, quid assecuti sint; num quis existat cui præter officium fortissimi defensoris Ecclesiæ quidquam aliud iis propositum fuisse videatur? Quæ res Franciscum Toletum adiuit ad sacrarum Litterarum adyta tam solide penetranda? Quæ vis Serrarium, Pererium, Riberam, Lorinum, Castrium, Maldonatum, Emmanuelem Sâ, Barradam, Iustinianum, & auctores Operis verè regij Prædum & Villalpandum, & innumerabiles alios, tam altè promouit ad liberè & tamen verè inuestiganda secreta Dei? Quantas fuisse oportet cogitationes vnus Cornelij à Lapide totius sacri Codicis volumen complexi? Quid dico illa propugnacula doctrinæ sanctioris Suarez & Vasquez? qui nihil, in tantâ licet inuestigandarum rerum oppositâ mole, imperuium sibi & meritò putauerunt? Quid defæcatissimæ purissimæque sapientiæ viros Thomam Sanchez & Leonardum Lessium? quorum ille balbutiem (quæ Societatem IESV inire peroptantem vnica morabatur) deductus à Virgine MARIÀ, sic eam semper coluit, vt dein, etiam in lubrico sordidissimarum animæ quæstionum, non nisi innocentissimè versaretur. Clemens VIII. viso examinatoque eius volumine, quod benè magnum de matrimonio, & pluribus eò spectantibus, accuratè conscripserat, & vnâ monitus de innocentia viri, ac verecundia virginali, non hominem illum sed illibatæ castitatis Angelum esse professus est. minori sanè indicio vel opis vel naturæ cælestis, sordidissimis rebus immiscet sese lux solis, & manet incorrupta; relucet immunda quæuis in speculo, nec illud vitiant; ardet rubus, candentes laminas virgo calcat; nec tamen aduritur; quàm suam in tam lubrico continentiam Thomas ille seruauit. Prætermitto Ludouicum Molinam, Franciscum Turrianum, Iacobum Ledesinam, & omnibus his antiquiorem Martinum Olaium, iam olim, etiam ante initam Societatem, notum auditumque in Concilio Tridentino. Nihil dico de compluribus alijs, & adhuc viuentibus, ne in exornandâ centenariâ iam & communi Societate nostrâ aut longior sim, aut non satis videar Religiosæ eorum verecundiæ consuluisse: fati habeo (id quod de Cypriano Hieronymus)

Thomas Sanchez à Clemente VIII. dicitur eius Angelus.

mus) verbo adscribere: *Horum ingenij superfluum est indicem texere, cum sole clariora sint opera.* At verò vocales illos diuini verbi præcones, siue calamo, siue linguâ, quorum in omnem terram exiuit sonus, & in fines orbis terræ penetrauerunt verba, quâ ego ratione dissimulem, quando vel me tacente, inter innumerabiles alios Franciscum Stradam, Benedictum Palmium, Edmundum Augerium, Franciscum Costerum, vniuersâ quâ patet Europæ sua quemque vox prodeat, & esse testabitur Angelos tubâ canentes? Finem non habeam, si persequi vel nominando velim eos, qui in philosophicis mathematicisque disciplinis propemodum ad miraculum fuere versati, quiq; Humaniora quæ vocamus studia litterarum ingenio simul & industriâ suâ, etiam ad posteros, felicissimè promouerunt: opus enim esset horum non nomina sed Collegia recensere. quandoquidem non vnus inter illos Conimbricensis, non Dandinus, non Fonseca, non Toletus vnus, non vnus Mendoza, non Vallius, non Ariaga vnus est: nec solus Clavius vel Aguillonius excellere disciplinis iis quæ Mathematicæ nuncupantur: nec vnus Cyprianus Suarez & Emmanuel Aluarez, Frusius & Perpinianus, Tursellinus & Maffei, de la Cerda, &c. præcipiendæ & exprimendæ quæ oratoriæ, quæ poëticæ, quæ historicæ eloquentiæ insignes exstiterunt.

Commune illud mundi totius oraculum, & publica vox Ecclesiæ, ^{Tridentini testimonium & iudicium de doctrinâ Societatis} Concilium Tridentinum (in quo vix adhuc natæ Societatis illa lumina Theologi Pontificij, Petrus Faber, Iacobus Lainez & Alphonfus Salmeron, non semel inspecti sunt & auditi) quando informandæ ad omnem scientiam iuuentuti à nouellâ etiam tum Societate I E S V præceptores potissimum peti voluit; ecquid rudem illam, & non potius solidam in diuinis, in humanis subtilem, in humanioribus denique studiis exercitatum iudicauit? *Per se clarum & illustre Iesuitarum Sodalitium, inquit Pontus Heuterus, qui sine morositate reformatam ad pietatis cultum vitam, insuper purioris litteraturæ elegantiam prudenter sectantur, teneramque in hac & pietate atatem diligenter imbuunt, ac ad eloquentiam & ingenij acumen eliminandum exercent.* ^{Lib. 13. Vit. Car. V. Pontii Heuteri de eadem:}

Quid sanctissimi Patres ac Pastores Ecclesiæ? qui perturbatissimis, & ^{de illâ ipsâ communis Principum sententia} passim corruptis in Europâ gymnasiis scholisque litterarum, amplissimis non semel priuilegijs illectam Societatem impulere tandem, vt ad tradendas regendasque cum imperio quascumque, non abhorrentes ab instituto suæ Religionis, disciplinas assumi se denique pateretur. plus nimirum oneris & difficultatis in hoc munere vitæ, quam honoris aut dignitatis inesse non ignorabat illa, nec alienum esse ducebat à se, quod Deo ad gloriam, vel ad salutem prodesse posset alicui: omnibus enim ^{1. Cor. 9. Varie scientiarum exercitationes, quas Societas assumit.} omnia facta est fietque, vt omnes faciat saluos. Hoc vnum illa spectat, cum ad puerilem, inter Fidei rudimenta, symphoniam inflectit Apostolicam vocem: hoc, cum coniugandis & aptè componendis verbis & versibus incumbit: hoc ipsum, cum vel in focco vel in cothurno ambulat in theatris: hoc, cum declinat in pulpitis, cum perorat in rostris: hoc, cum vel inquirendo deliberat, vel disputando nunc obiicit, nunc auertit: hoc, cum vel loquendo præsentibus edocet, vel scribendo venturos instituit: hoc etiam (quod fortasse non capies) hoc, inquam, vnum attendit,

dit, quin & solum IESVM scire tum & docere se credit, cum ex vsu & præscriptione mathematicæ disciplinæ iam castra metatur, iam valla erigit, iam defendit vel offendit erecta: hoc, cum terram reuocat ad mensuram, ad constantiam fontes & maria, ad tenorem astra cæli omnia, etiam illa quæ erraticæ nominamus: hoc denique, cum ex discretæ, quam vocant, & continuæ quantitatis variâ proportionem inauditas & maiores vulgi captu veritates educit. quomodo dirigantur, refringantur & reflectantur radij coloris & lucis, impensè tradit, vt vel sic in auditorum animos quacumque tandem viâ Christiana virtus irrepat. Illa & constituendo grauitatis centro, & quærendis duabus mediis proportionalibus inter datas, & quadrando, si fas est, circulo occupatur; si fortè, vel sic, humanæ menti constanter infigat & imprimat nomen illud numenque diuinum, quod Augustino per *circulum cuius & centrum vbi-que est, & circumferentia nusquam*, designatur. Neque nouitium hoc, aut nostrum, maximorum antè nos virorum, ipsiusque adeò Pauli, & ex eo

Philip. 1.

Xauerij inuentum est. *Dum omni modo, inquit, siue per occasionem, siue per veritatem, CHRISTVS annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Per occasionem aræ, ignoto Deo dedicatæ, quin etiam adducto profani Poëtæ testimonio, *Ipsius enim & genus sumus, CHRISTVM*

A.C. 17.

Atheniensibus annuntiauit ille Doctor Gentium, & prædicator veritatis, qui non iudicauit se scire aliquid inter alios, nisi IESVM CHRISTVM, & hunc crucifixum. Quid Xauerius? ille in Indiâ alter Paulus, Orientis certè Apostolus, sumptâ etiam hîc ex mathematicis astrologicisque problematis occasione, in Iapone, & cautè tentauit, & feliciter expugnauit veritati clausos animos barbarorum. Quid demum per exempla virorum talium iam inde ab exordio instituta Societas? illud nimirum agit, in hoc excubat, in hoc tota est, vt siue per occasionem profanam, siue sacram veritatem, Christianæ Fidei documenta vel suauius infuset, vel fortiter imprimat humanæ cogitationi. Nec sanè inutilem hactenus fuisse hunc (inanem licet in speciem) laborem, admiranda etiam per Orientis & Occidentis Indias importatæ Fidei & salutis compendia docuerunt. Et quidem, ne huius ego generis infinita commemorem, nouissimis ex Oriente litteris à Patre Nicolao Fiuâ mensè Ianuario anno M. DC. XXXVII. Macao scribitur in hunc modum: *Rex*

isidem etiamnum
vntur
Socij fru-
tu magno
& com-
mendatio-
ne.

China an Christianus sit ignoratur, idololatra certè non est: nuper oblatum sibi à P. Adamo speculum, globos item duos & horologia curiosa tanti fecit, vt coram quatuor Colais, Magistratibus grauissimis, nostros impensè laudaret. qui cum libros Kalendarij Chimensis correxissent, voluit eos administrande reipublice admouere, & esse quod Proreges solent: sed à doctore Paulo Colaorum Principe, & illo Christiano, admonitus est nos non ambire honores.

Concludam hæc ego (quæ de Societatis nostræ existimatione conceptâ ex studiis litterarum atque doctrinæ quasi compendio pauca proposui) gemino, & omnia quæ hîc dici à me possint complectente testimonio, & illo quod, nisi auctoritas ingerat, modestia erubescat. Florimundus Remondus *de ortu, progressu & ruinâ* (quam ominatur) *hereseon*, vbi Societatis contra eas eductæ in aciem primùm meminit, *In his*, inquit, *Collegiis infinitus quasi est Iesuitarum numerus, quorum de do-*

Testimo-
nium Flo-
rimundi
Remondi
de doctri-
nâ Socie-
tatis:

etrimâ

Et rina tanta est existimatio, ut scientia omnes perditæ eorum operâ restitui posse videantur. Et, interiectis aliquibus, conuersâ ad illos quos ita extulit IESV Socios oratione suâ: *At* vos, inquit, ô inuicti & infatigabiles *Æacide*, calitus vos missos credimus, ut tam longo & funesto bello finem imponatis. Vobis, ut à Mercurio olim *Vlyssi*, diuina illa herba *moly* à Deo data est, ut tantam miserorum hominum à veneficâ illa *Circe* hæresi incantatorum, & in bestias transmutorum, multitudinem pristina formæ restituatis; aliosque, quos mali illius vis nondum attigit, præseruetis. A vobis, duces fortissimi, ultimus ille ictus *Lerna*o monstro infligendus expectatur: in fatis namque est, ut, sicut *Troia* sub *Pyrrho*, sic sub vobis hæresis pereat atque excindatur. Quamuis autem merita vestra & labores, non ut par est, ab omnibus excipiantur & compensentur, non tamen cessate victoriam vestram persequi, donec hostis planè prostratus & deuictus in triumphum à vobis ducatur. Nec minora, quin illustriora etiam, sunt quæ *Albertus Comes Palatinus Dux* vtriusque *Bauariæ* anno M. D. LX. scriptis ad *Iacobum Lainium* litteris consignauit in hæc verba: *Quis homo verè Christianus non gaudeat ex animo, videns perexcellentem filiorum Paternitatis vestre doctrinam, vitamque laudabilem, hæreticorum vires debilitatas, & pertinaciam confusam ac pudentiam? de quo merito tibi, tamquam eiusmodi filiorum Patri, congratulamur, quorum operâ vnice speramus hæreses tandem extinctum, & Catholicam Religionem restitutum iri.* Annuat Deus tantorum virorum, atque adeo totius *Ecclesiæ*, voto tam pio; velitque nos (quod alios antè voluit) suæ tantum gloriæ deuotos, ad plurimorum salutem piè ac sapienter facere & docere.

item *Alberti Ducis Bauariæ.*

CAPVT OCTAVVM.

Societatis IESV felicitas singularis morientium in eâ privilegio contestata.

Multi hominum, eorum præcipuè quibus vita lentè producta per otium optabilior videtur quauis morte etiam fortunatâ, de Societatis IESV communi & quodammodo fatali infelicitate conqueruntur. Quid enim, inquiunt illi, potest in Sociorum vitâ iucundum esse vel expetendum, cuius per laborem animi, corporisque contentionem, contracta nimium spatia tam properè decurrunt? Videas in eâ complures, studiorum & virtutis exercitatione, illâ præsertim quæ Deo & Religioni subigendis motibus occupatur, exhaustos, etiam illos qui nuper & naturæ temperamento & ætatis conditione florebant. Videas exesos macie plerosque, plurimos pallore suffusos, nonnullos etiam extenuato corpufculo ver ipsum vitæ non egredi, & effectâ propemodum maturitate autumnum moribus & doloribus referre. Alij nosocomiorum & carcerum pædoribus immoriuntur: alios rapit diffusa per vrbes lues dum eâ laborantium animis medentur, infectorum corporum horrore seposito. Plurimos haurit mare, siue cum relictâ patriâ diuersa in orientem & occidentem *Indiam* exsilia, vbi vbi seruandarum animarum spes affulserit, auidè sectantur; siue cum se pro Deo & Religionem certantibus in *Oceano* militibus certi periculi socios præbent,

Sociorum vita breuis & laboriosa est estimatione multorum.

cum